

ACC. N:R M. 13748 : 1-11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Bengt Salomonsson, Lund*
Härad: *Herrestad* Berättare: *Jöns Jönsson, nr. 4, Öja*
Socken: *Lörestad ö. Öja* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1868* i *Lörestad*

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-11. LMF 73.

Bland bönderna fanns inga föregångsmän i Sövestad. På den tiden var förvaltare och inspektorer på godsen föregångsmän. Faderns egendom låg intill Kragsholms ägor och mätning och dikning lärde man sig på godset. Några av arrendatorerna var intresserade av djuravel och bland dem en farbror till medd. De sista även medd. var hemma böjande kreaturs-
uppfödningen på. Föreningsstjur inköptes och premieringar anordnades. Flera i Sövestad och Brönne var intresserade av djur och en avelsförening bildades. Man ville ha bättre mjölkhar och så bra tjurar som möjligt. Sedan medd. kommit till Öja var han medlem av avelsförening och kontrollförening. Gårdarna inköpte avelshingstar och även bönderna fick vara med i bolagen. Gårdarna var de egentliga besynarna. Det var Kragsholm och Hårsvinskolan och flera

andra. - Någon inflyttring förhåller sig inte, de gamle bodde kvar på gårdarna, när sörenne övertagit. Det fanns 50 arrendatorer med 100 tunnland och flera mindre gårdar och de vandrade alla från far till son. - Folkskolan hade ingen betydelse för jordbruket på medd:s tid. Folk vårdade sig mer om sådant som bristendom. Lärarna var duktiga men dåligt anställda. Det fanns ingen småskola i Årjö, men i Lövestad fanns det. Kyrkoherde Lundsberg hade sig stor vinning om skolorna och inspekterade dem ofta. Folk tog mer sin gärning på allvar. - Lystad var avskärningsort och mest var det ju såd man sålde. Sedan tillkom mjölken med andelsmejeriernas bildande på 1890-talet. Lystads mejeri grundades 1901-02. - Lystad hade ingen betydelse som nyhetsförmedlare, det var gårdarna t. ex. som med redsättningsmaskinerna som

gårdarna skaffade på 1890-talet. Bönderna gjorde
då likadant alltefters säd. När medd. var i
20-års åldern började folkrörelserna, demokratin.
Det är en 70 år sen. Arbetstiden skulle för-
kortas och man ville ha bättre villkor. Då
var man vid gården från 5 på morgonen till
8 på kvällen. Det ändrades, mycket genom
finansminister Thorsson. Det blev bättre och bättre.
Vist utmängde förekom mellan stads- och lantbe-
folkning, men det var bara med köpmännen.
Strejker började sedan medd. kommit till
Öja. Vid sockerbruket var det en besvärlig strejk.
Nu lutar det ingenting. För var man tvungen
att vara sparsam. Äldre har inte gilla son-
de handshas med pengar nu. Man fick spar-
samheten inpräntad när man växte upp och
det var en dygd. Så länge medd. satt på
stället var det sparsamhet, men på de sista

30 åren har den försummit. - Arrendatorerna under Krageholmen hade naturaförpliktelser såsom dagverken och hörslor, det försvann någon gång mellan 1910 och 1920. Arrendatorerna skulle skära trä och lämna naturaförmånen till släkt och släkt, skolan och de fattiga. Kontrakten var skrivna så att herrenämnen var inväldiga. De kallade det koveri och det upphörde på 1920-talet då det blev kontanta arrenden. Varje 20-tunnlandsgränd höll innan en dräng på gården och fick dessutom göra några pisdagverken och hörslor, det var arrendet. Gårdarna gick före när det gällde myheter. - En liten bod som sålde smör, smus och bråk fanns i Sövestad när medd. växte upp. I örn 30 år har det funnits handelsaffär i Öja Sövestad. I Öja fanns en liten handel när medd. flyttade dit. Det var så nära Lystad. På medd:s tid medförde handelsbodarna inga nya varor, men

på 1900-talet fröde man t.o.m. foderväsen. När medd-
zick i skolan satte Pål upp handel, den bestod av
två små rum, smis och lagor köptes där, det
var på 1880-90-talet. - Bönderna hade mest spamm-
mål att sälja, djuren var billiga. Under slutet
av 1800-talet var 600 kr ett mycket bra pris för
en häst. På 1880-talet och 1890-92 var aveln på
framåtgående. - Bygdstämmorna i medd:s tid
sköttes av nämndemannen, förelkaren och prästen.
Älderman fanns, men var bara mellanhand
mellan godset och bönderna. Bygghorn hade de
fön och älderman - Mejeriföreningen bildades
omkring 1900. Tröskförening fanns i Öja och den
består ännu. Det är nu 40 år sedan RLF bildades,
från början var vi bara 7, som verkade för den. -
Jordbruksförbättringen började i slutet av 1800-talet,
mängling och dikning var gjort när fadern dog.
Medd. har själv stått i mängelgraven, det var

ett rikthelt arbete. Mängelbänkarne kunde vara
när som helst. Gärdarne förlade arrendatorerna om
mängling. Arrendatorerna skulle hålla husen,
men vid nybygge fick man hjälps från gården.
Ställen som var under godset skulle hålla
8-skiftesbruk, man fick inte så i härdarna, det
stod i kontraktet. Förhållandet mellan arrenda-
torer och godsförvaltning var gott. I Sverige
hade 100-tumlandsgärdarna en 10-12 får och gäns
som skulle gå på brödan. Man var uppförd
med får och ~~får~~ fölströ hade medd. så länge
man hade ställe. Det blev riktigt pris på får och
det lönade sig inte längre, man skulle dess-
utom hålla en valtepsjhe för dem. Ringstava
såg medd. som påg, på Kragelholm t. ex. fanns
det de som använde ringstavar. Efter det att
dikningen kom till stånd dikades ångarna ut.
2-3 tumland låg som ång när medd. över-
6.

byggt stället i Öja, detta dihadades ut meddelssamen i
1898. Det stod i kontraktet att man skulle ha cirka-
lionsbruk, det var så: öppen träda, råg, ärtor,
rotfrukter, blandsäd - blöven, som stod i 2 år, värsäd
och träda. Man följde gårdarnas exempel. Törn i
världen hade de stycke om stycke och jord på
flera ställen. - På 1890-talet började betodlingen och
köpinge socherfabrik kom till. Man hade odlat
betor i Öja en 7-8 år när medd. kom dit.
Gårdarna var föregångare på 1890-talet med bet-
odlingen. - När medd. var påg användes jämplögar
och som 14 åring höjde ~~g~~ medd. och plöjde med
tre par hästar fram på jämplögen. 1898 när medd.
kom till Öja köptes en Oliverplog. Träåder
hade man t.o.m. här i Öja, man drev med
åder och använde den vid potatssätningen.
Lantbruksutställningarna hade betydelse för
aveln, men man utställde knappast maskiner.

När medd. var i 14 års åldern var det ett stort lant-
bruksmöte i Bergsjöholm. - Vägarna förbättrades
när motorismen kom igång. Vägarna skulle under-
hållas av bönderna. Vid höstareapoden hade bönder-
na var sitt vägsstycke att laga och skulle lämna
1 tunn slagen sten. - Postgången var ordnad så
att man 2 gånger i veckan hämtade posten på
Krageholm. Det fanns ingen postman utan en
hård red in till bysked från gården och hämta-
de den. I Öja hämtades posten på skolan. - Väg-
en blev slöjd, utöver det man behövde lämna för-
kom inte. Några reste till Amerika, det var
en 10 st., mest på 1880-talet, det var mest
drängar och piger som ville tjäna pengar i
Amerika. En farbror till medd. reste på 1870-
talet. - Boningshuset i Sövestad hade dagligstuga
och kisthammare med trampat bergslags. Bonings-
längan byggdes om 1876. Då gjordes kök och

så. På samma gång byggdes en ny bakugn, man
bygga i skorstenen, gruvan, och bakugnsstället var
bredvid. I stuan stod bordhista och långa bänkar
och gästabänk. Gården fick efter 1876 ligga i köket.
Tiden hade gått framåt. Man fick flera rum.
Många byggde om då, de som hade byggt
sämst vid utbrytningen fick byggas om. Halm-
tak hade man långt in på 1900-talet. I bör-
jan av 1900-talet började man ha gardiner. På
1880-talet hade man vitkalkade väggar inom-
hus, sen började man ha tapeter på väggarna.
Köken för bestod mest av till och potatis och
fläsk med smör eller flott till brödet, vid fest-
liga tillfällen köpte man othött. Man byggde
öl hemman och ostade till husbehov. Kalas-
en för var enkla. Man slaktade en gris till
helaset. Det bjöds på kaffe och kakor vid 2-tiden
och sedan kvällsmat. På 1900-talet började man

lynda på kvällen. Begravningsmiddarna var hemma
på stället till omkring 1930 och därefter brukar
det vara utanför hemmet och nu efter kriget är
det sopp och mer med allting. - Presenter förekom
aldrig i medd:s ungdomstid. Omkr. 1920 började
det bli brukligt att ge presenter. Medd:s första
födelsedagspresent var en guldklocka som över-
lämnades på 60-årsdagen som tack för insatsen
i det kommunala livet. - När det var dans
för ungdomen för bestod bönderna maten och
chångarna köpte spriten. På marknadsfredagar
dansade man i stuan hos bönderna. - Fiding
hade fadern från 1880-90, det var Lystads alle-
handa. Det var tråkigt hushåll om den. - Sjöng,
gjorde man inte särskilt myshet, ungdomen
sjöng härlekssånger. Pigan och chångar satt och
sjöng ibland på kvällarna. 1890-1900 hade
man visböcker. - De gamle berättade myshet

för och ungdomen lysnade, men på 1900-talet
blev det annorlunda. Det var före min tid man
hödde på övernaturliga väsen, men de gamle
berättade om sådant. Hursförhär förekom och
medd. har besökt flera sådana på 1890-talet.
I Öja hade hursförhären upphört när medd. kom
dit. De kyrkliga vanorna har inte förändrats så
mycket men söndagsfirandet har gått tillbaka,
ingen går i kyrkan. Någon väckelse fanns
inte i Sövestad.